

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII NA ROK 2023

I. WPROWADZENIE

Alkohol, za względu na swoją naturę działania, nie może być postrzegany jako zwyczajny towar konsumpcyjny dostępny na rynku, tak jak każdy inny produkt. Dualistyczna rola alkoholu polega na tym, że jest on z jednej strony produktem legalnie dostępnym, ale z drugiej to substancja psychoaktywna i szkodliwa. Z tego też powodu w Polsce, jak i w innych krajach europejskich, regulacje prawne związane z handlem alkoholem mają charakter reglamentacyjny, czyli ograniczający. Alkohol powoduje określone szkody społeczne, ekonomiczne i zdrowotne. Według Światowej Organizacji Zdrowia znajduje się on na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji. Większe ryzyko niesie za sobą palenie tytoniu i nadciśnienie tętnicze. Ponad 60 rodzajów chorób i urazów ma związek ze spożyciem alkoholu.

Blisko dwa lata pandemii koronawirusa i społecznej izolacji wpłynęły na ilość i sposób konsumpcji alkoholu. Dane OECD¹ wskazują na wzrost sprzedaży alkoholu w latach 2020-2021 w porównaniu do roku 2019, pomimo okresowego zamknięcia gastronomii. Zwiększona konsumpcja alkoholu została przede wszystkim zaobserwowana w grupach konsumentów, którzy już przed pandemią pili nadmiernie i ryzykownie. Pandemia koronawirusa wpłynęła na zmiany w modelach picia alkoholu oraz ilości konsumowanych rodzajów alkoholu również w Polsce. Polacy piją coraz więcej mocnych alkoholi. Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) od lat pokazują, że szkodliwa konsumpcja alkoholu dotyczy 18,6% Polaków – 11,3% pije ryzykownie (od 6 do 12 litrów czystego etanolu rocznie), a 7,3% nadużywa alkoholu (ponad 12 litrów etanolu rocznie). Według PARPA statystyczny Polak wypił w 2021 więcej niż dotychczas wina i miodów, więcej wyrobów spirytusowych, a mniej piwa. De facto w ubiegłym roku w Polsce zanotowano najwyższe od pierwszej połowy lat 90-tych spożycie alkoholi mocnych i najniższe od ponad 10 lat spożycie piwa. Udział napojów spirytusowych w strukturze spożycia napojów alkoholowych, w przeliczeniu na czysty alkohol, wyniósł w 2021 roku rekordowe 39,2%. Tak wysokich wskaźników dla alkoholi mocnych PARPA nie zanotowała ani razu od kiedy publikowane są analizy, czyli od ponad 20 lat. Statystyki GUS wskazują, że średnie roczne spożycie napojów alkoholowych na 1 mieszkańca, w przeliczeniu na 100-procentowy alkohol w 2021 r. nieznacznie wzrosło (9,7 litra w roku 2021 vs. 9,62 litra w roku 2020). Wzrosty spożycia są widoczne przede wszystkim w kategorii wyrobów spirytusowych – 10 lat temu statystyczny Polak wypijał 3 litry 100-procentowego alkoholu

¹ OECD - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD)

pod postacią wyrobów spirytusowych i 5,46 litra 100-procentowego alkoholu pod postacią piwa. W roku 2021 wartości te wynosiły 3,8 litra dla alkoholi mocnych i 5,1 litra dla piwa.

Alkohol jest substancją toksyczną (teratogenem) i wpływa na stan zdrowia. Jest jednym z głównych czynników działających kancerogennie na organizm. Alkohol zwiększa ryzyko zachorowania na przynajmniej siedem rodzajów nowotworu: jamy ustnej, krtani i przełyku gardła, piersi, wątroby, jelita grubego i odbytu. Choroby nowotworowe są drugą, po chorobach układu krążenia, przyczyną śmierci na świecie. Globalnie spożywanie napojów alkoholowych doprowadziło do ponad 740 000 przypadków zachorowań na raka w 2020 r. Najczęściej diagnozowanymi przypadkami alkoholopochodnego raka w 2020 roku był rak przełyku, wątroby i piersi. Ustawodawca poprzez regulacje prawne stara się ograniczyć rozmiary tych szkód oraz przeciwdziałać ich powstawaniu.

Regulacje prawne podejmowane są także w stosunku do narkotyków. Według danych zawartych w „Raporcie o stanie narkomanii w Polsce 2020”, opublikowanym przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, używanie substancji psychoaktywnych jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Wyniki ostatnich badań z lat 2018/2019 dotyczących skali używania substancji psychoaktywnych w populacji generalnej wskazują, że odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest kilkunastokrotnie niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem. Używanie alkoholu w ciągu ostatniego roku odnotowano w Polsce na poziomie 79,9% (badanie z 2018 roku), podczas gdy w przypadku narkotyków odsetek wyniósł 5,4% (dane dla osób w wieku 15-64 lata). W 18 krajach Europy zarejestrowano wyższe wskaźniki używania nielegalnych substancji psychoaktywnych niż w Polsce. Najwyższe rozpowszechnienie używania narkotyków odnotowano w Hiszpanii (11,9% w 2017 r.), Holandii (11,8% w 2018 r.) i Francji 11,4% (2017). W Polsce nie odnotowujemy dużej liczby zgonów spowodowanych bezpośrednio przedawkowaniem narkotyków. Według ostatnich danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2018 roku w Polsce zarejestrowano 199 zgonów, a w 2017 roku – 202 zgony, których przyczyną były narkotyki. Jednym z najpoważniejszych problemów zdrowotnych związanych z narkotykami są choroby zakaźne.

W profilaktyce uzależnień dużą uwagę należy zwrócić także na uzależnienia behawioralne, czyli inaczej uzależnienia od zachowań. Są to formy zaburzeń związanych z niekontrolowanym wykonywaniem jakiś czynności (np. hazard, gry komputerowe, seks, zakupy), a nie z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych. Ta grupa uzależnień zawsze historycznie istniała, ale obecnie z racji rozwoju technologii oraz kultury konsumpcjonizmu znacznie zwiększyła się liczba osób cierpiąca na ten rodzaj nałogu. Ludzie uzależniają się od zachowań, gdyż szukają w nich ekscytacji i przyjemności, ukojenia swoich emocji, oraz sposobu na radzenie sobie z wyzwaniami życiowymi, które bez tego wydawałyby się zbyt trudne do udźwignięcia. Nikt, kto się uzależnił nigdy nie planował takiego rozwoju wypadków w swoim życiu. Tak jak w przypadku każdego innego uzależnienia, uzależnienie behawioralne jest chorobą, która w postępujący sposób zaczyna wyniszczać życie człowieka. Człowiek uzależniony często nie jest świadomy tego, że cierpi na tę chorobę. Ukrywa ją przed otoczeniem ze strachu przed konsekwencjami i z powodu wstydu, jaki zwykle

odczuwa. Nieleczony nałóg niestety zawsze się nasila powodując coraz poważniejsze negatywne skutki w życiu osoby, które mogą być powstrzymane jedynie poprzez poszukanie pomocy i podjęcie leczenia tego zaburzenia. Przykłady uzależnień behawioralnych to:

- patologiczny hazard,
- uzależnienie od komputera/sieci internetowej,
- pracoholizm – objawia się obsesyjną i wewnętrzną potrzebą ciągłego wykonywania pracy kosztem innych czynności, również rodziny, snu i odpoczynku,
- zakupoholizm – polega na nadmiernym dokonywaniu zakupów różnych artykułów, często niepotrzebnych, nad ilością których dana osoba nie posiada kontroli tj. w sposób kompulsywny,
- uzależnienie od seksu/pornografii,
- uzależnienie od ćwiczeń fizycznych,
- uzależnienie od telefonu komórkowego/smartfona,
- kompulsywne objadanie się – zaburzenie odżywiania polegające na spożywaniu dużych ilości pokarmu w niekontrolowany sposób, bez odczuwania fizycznego głodu,
- ortoreksja – koncentracja na spożywaniu zdrowego jedzenia, obejmująca m.in. sprawdzanie składników, z jakich jest ono wyprodukowane.

Uzależnienie behawioralne to stan, w którym dana osoba pomimo podejmowanych prób nie może zapanować nad wykonywaniem jakiejś czynności i doświadcza w związku z tym różnych problemów personalnych, ekonomicznych czy zdrowotnych. Kiedy natomiast nie może tej czynności wykonywać, to pojawiają się rozdrażnienie, złość, niepokój.

Działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu, narkotyków oraz behawioralnym stanowią wspólny element lokalnej strategii.

Podstawą prawną działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w gminie jest **ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.), natomiast działań związanych z przeciwdziałaniem narkomanii – **ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii** (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.). Profilaktyka uzależnień, w tym uzależnień behawioralnych, jest też jednym z celów operacyjnych **Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025**, który został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 marca 2021 r. (załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025, Dz. U. z 2021 r. poz. 642).

Zgodnie z art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania te obejmują:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.

2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej.

Art. 10 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii mówi z kolei o tym, iż przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy, obejmujących:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
4. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.
5. Pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

W Narodowym Programu Zdrowia na lata 2021 – 2025, w wykazie zadań służących realizacji celu operacyjnego 2: Profilaktyka uzależnień, w tabeli Uzależnienia od zachowań (uzależnienia behawioralne) ujęte zostało zadanie własne jednostki samorządu terytorialnego o nazwie: **Upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych, w tym wydawanie materiałów informacyjno - edukacyjnych, prowadzenie kampanii społecznych, strony i poradni internetowej oraz telefonu zaufania.**

Realizacja ww. zadań prowadzona jest w postaci **gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii**, uchwalonego corocznie przez Radę Gminy. Celem działań podejmowanych przez gminę w ramach tego programu jest zmniejszenie różnych problemów powodowanych przez alkohol

i narkotyki oraz uzależnienia behawioralne w całej populacji, a nie tylko w grupie podwyższonego ryzyka. Zadania i cele określone w programie inicjowane są przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, powołaną przez Wójta Gminy. Finansową podstawę realizacji Gminnego Programu Profilaktyki stanowią dochody gminy uzyskane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Zadania i sposoby ich realizacji określone w Programie na rok 2023 dostosowane są do lokalnych potrzeb i potencjalnych możliwości wykonania, w oparciu o posiadane lokalne zasoby instytucjonalne i osobowe oraz pomoc merytoryczną i materialną ze strony podmiotów zewnętrznych.

II. CELE PROGRAMU

1. Cel główny

Głównym celem programu jest ograniczenie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych, poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Czermin, podejmowanie działań zmierzających do zmiany struktury spożycia i wzorca używania napojów alkoholowych oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych.

2. Cele szczegółowe programu

- 1) Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób mających problemy związane z używaniem alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych, zwłaszcza dla osób uzależnionych, poprzez:
 - a) współdziałanie z placówkami lecznictwa odwykowego poprzez finansowanie świadczeń terapeutycznych dla mieszkańców Gminy Czermin,
 - b) kierowanie osób uzależnionych na badanie przez biegłych (psychologa i psychiatrę) w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazanie rodzaju zakładu leczniczego, oraz występowanie z wnioskiem do prokuratora czy wobec osoby nadużywającej alkoholu mają zastosowanie przepisy zawarte w art. 24 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
 - c) współdziałanie i wspomaganie działalności organizacji i instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych i przeciwdziałaniem narkomanii,
 - d) upowszechnianie informacji dot. adresów instytucji i miejsc, gdzie można skorzystać z bezpłatnej pomocy psychologicznej w konkretnych sytuacjach życiowych (informatory, ulotki).
- 2) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe oraz problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, poprzez:
 - a) współpracowanie z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Policją, służbą zdrowia, jednostkami oświatowymi dla których organem prowadzącym jest

- Gmina Czermin, pedagogami szkolnymi, innymi instytucjami i osobami w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- b) dofinansowanie pomocy psychologicznej i psychospołecznej, pomocy prawnej, pomocy socjalnej i pedagogicznej dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz osób zagrożonych uzależnieniem,
 - c) podnoszenie kompetencji nauczycieli, pedagogów szkolnych, członków GKRPA itp. poprzez organizowanie i finansowanie szkoleń i warsztatów obejmujących zagadnienia dotyczące specyfiki zjawiska przemocy w rodzinie, konsekwencji jej doznawania, funkcjonowania osób doznających przemocy i stosujących przemoc jak również mających na celu przygotowanie tych osób do kontaktu z członkami rodzin z problemem alkoholowym,
 - d) dofinansowanie i pomoc w organizowaniu wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych w formie obozów socjoterapeutycznych, kolonii, wycieczek i wyjazdów.
- 3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo – rekreacyjnych, poprzez:
- a) prowadzenie edukacji publicznej z zakresu problemów uzależnień od alkoholu i narkotyków w tym działań o charakterze edukacyjnym skierowanych do rodziców,
 - b) realizowanie i finansowanie programów profilaktyki uniwersalnej skierowanych do dzieci i młodzieży, w tym również uwzględniających tematykę związaną z uzależnieniem niestanowiącym uzależnienia od substancji psychoaktywnych (tzw. uzależnień behawioralnych), problematykę nowych środków psychoaktywnych tzw. „dopalaczy” oraz problematykę palenia tytoniu,
 - c) prowadzenie edukacji zmierzającej do eliminowania czynników zagrażających prawidłowemu funkcjonowaniu społecznemu i psychologicznemu przez promowanie abstynencji, zdrowego stylu życia, aktywnych form spędzania wolnego czasu, wzmacniania więzi rodzinnych, podejmowania międzypokoleniowych działań skierowanych do mieszkańców Gminy Czermin w formie kampanii, festynów, imprez dla rodzin, dzieci i młodzieży,
 - d) podejmowanie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy wśród grup defaworyzowanych,
 - e) realizacja programów i konsultacji edukacyjnych służących zwiększaniu kompetencji i umiejętności wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie i będących w sytuacjach kryzysowych,
 - f) prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo – rekreacyjnych w szkołach na terenie Gminy Czermin,
 - g) zakup i rozprowadzanie, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, materiałów informacyjno – edukacyjnych (książki, filmy, broszury, ulotki itp.),

- h) zakup nagród dla uczestników imprez profilaktycznych, konkursów, zawodów sportowych promujących zdrowy styl życia oraz uwzględniających profilaktykę uzależnień,
 - i) organizowanie na terenie szkół i innych placówek oświatowo – wychowawczych programów oraz przedstawień profilaktycznych dla dzieci i młodzieży,
 - j) wspieranie przedsięwzięć profilaktycznych opracowanych i realizowanych przez młodzież skierowanych do grup rówieśniczych.
- 4) Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii, poprzez:
- a) wspomaganie działalności organizacji, instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii,
 - b) wspieranie działań prowadzonych przez instytucje i organizacje na rzecz osób wykluczonych społecznie w obszarze reintegracji społecznej i zawodowej osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin,
 - c) dofinansowanie do zakupu nagród, artykułów biurowych, spożywczych, konkursów, zawodów sportowych i innych imprez o tematyce powiązanej z problemem uzależnień, profilaktyki i promocji zdrowego stylu życia.
- 5) Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego, poprzez:
- a) przeprowadzanie kontroli przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, oraz wzmocnienie mechanizmów kontroli przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
 - b) podejmowanie interwencji oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego w przypadku złamania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim lub nietrzeźwym oraz w przypadku złamania zakazów promocji i reklamy napojów alkoholowych.
- 6) Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.
- 7) Upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych, poprzez:
- a) publikowanie i przekazywanie materiałów informacyjno – edukacyjnych (ulotki, plakaty, filmy edukacyjne i inne),
 - b) prowadzenia kampanii społecznych dotyczących uzależnień od zachowań.

III. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizację Programu nadzoruje Wójt Gminy Czermin, który w ramach realizacji określonych zadań współdziała między innymi z:

- 1) Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerminie,
- 2) Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Czermin,
- 3) NZOZ Ośrodkiem Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu,
- 4) Jednostkami oświatowymi dla których organem prowadzącym jest Gmina Czermin,
- 5) Gminnym Ośrodkiem Kultury w Czerminie,
- 6) Gminną Biblioteką Publiczną w Czerminie
- 7) Policjantami z Rewiru Dzielnicowych w Czerminie,
- 8) Stowarzyszeniami i parafiami z terenu Gminy Czermin.

IV. DANE STATYSTYCZNE ORAZ CZYNNIKI SPRZYJAJĄCE POWSTAWANIU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE CZERMIN

1. Dane demograficzne (stan na dzień 31 grudnia 2022 r.)

Liczba ludności ogółem – **7 216** (o 6 osób mniej w porównaniu do stanu z dnia 31 grudnia 2021 r.), w tym:

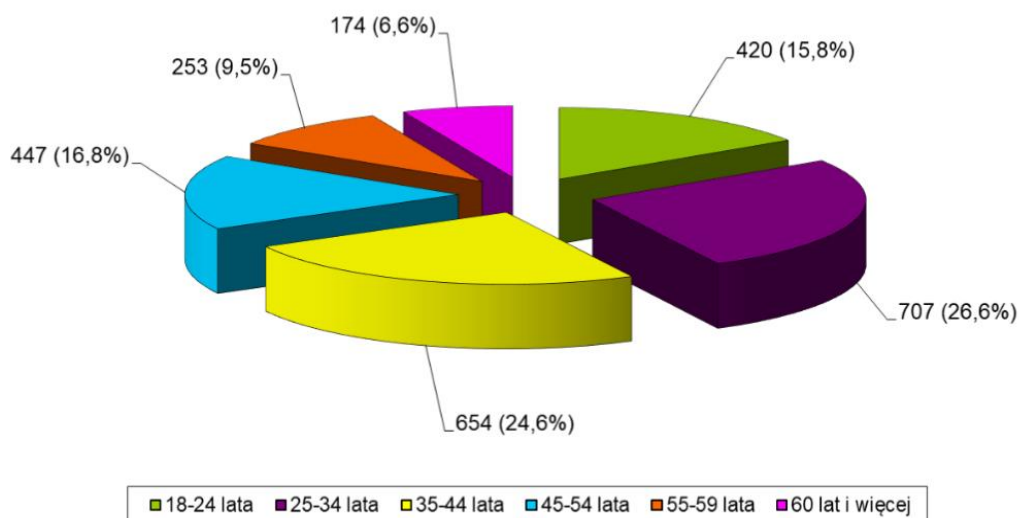
1) w wieku 0 – 6 lat	–	617	(8,72%)	(K: 309,	M: 308),
2) w wieku 7 – 18 lat	–	829	(13,35%)	(K: 392,	M: 437),
3) w wieku 19 – 65 lat	–	4 721	(63,75%)	(K: 2 419,	M: 2 302),
4) powyżej 65 lat	–	1 049	(14,18%)	(K: 611,	M: 438).

2. Problemy społeczne związane z ograniczeniem aktywności zawodowej mieszkańców

Stopa bezrobocia (według danych na koniec września 2022 r.) na terenie powiatu mieleckiego wynosiła 4,6% i była niższa od stopy bezrobocia w województwie podkarpackim (8,7%) i niższa od przeciętnej stopy bezrobocia w Polsce (5,1%).

Na koniec III kwartału 2022 r. najliczniejszą grupę osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mielcu stanowiły osoby w wieku 25-34 lat (707 osób, co odpowiadało 26,6% ogółu bezrobotnych). Na drugim miejscu znalazła się grupa osób w wieku 35-44 lat (654 osoby – 24,6%), a na trzecim miejscu osoby w wieku 45-54 lat (447 osób – 16,8%). Osoby bezrobotne w wieku 18-24 lata w strukturze osób bezrobotnych miały udział na poziomie 15,8% (420 osób). Jednocześnie jest to grupa, której udział w strukturze bezrobotnych na przestrzeni III kwartału uległ wyraźnemu zwiększeniu (o 148 osób). Udział osób bezrobotnych w wieku 55-59 lat w strukturze ogółem był nieznacznie wyższy niż w ubiegłym roku i kształtował się na poziomie 9,5% (253 osoby). Procentowy wzrost liczby bezrobotnych odnotowano także wśród osób w wieku powyżej 60 lat. Na koniec września 2022 roku liczba najstarszych bezrobotnych wynosiła 174 osoby, a ich udział w strukturze wynosił 6,6%.

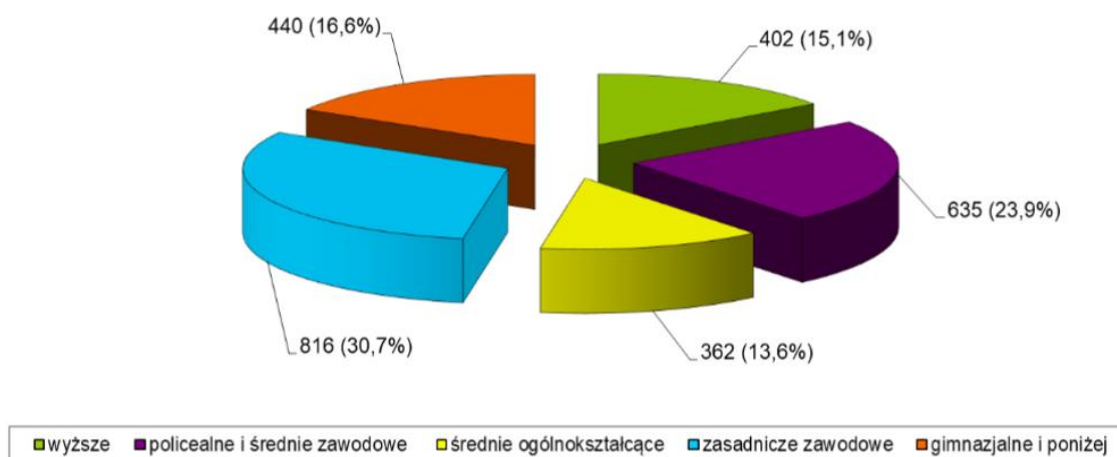
Rys. 1. Struktura bezrobotnych według wieku (stan na 30.09.2022 r.)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu – Informacja za III kwartał 2022 r.

Analizując strukturę osób bezrobotnych ze względu na poziom wykształcenia, można zauważyć, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym – 816 osób, co stanowiło 30,7% ogółu bezrobotnych. Udział tej grupy w strukturze bezrobotnych w ciągu kwartału uległ niewielkiemu wzrostowi. Drugą co do wielkości grupą bezrobotnych były osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 23,9% (635 osób). Na trzecim miejscu znalazły się osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł i na koniec III kwartału 2022 roku wynosił 16,6% (440 osób). Grupa bezrobotnych posiadających wykształcenie wyższe stanowiła 15,1% ogółu bezrobotnych (402 osoby). Najmniej liczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Na koniec września 2022 roku grupa ta liczyła 362 osoby i jej udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 13,6%.

Rys. 2. Struktura bezrobotnych według wykształcenia (stan na 30.09.2022 r.)

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Mielcu – Informacja za III kwartał 2022 r.

Niektórzy bezrobotni zarejestrowani w PUP mogliby podjąć pracę zawodową, ale z różnych przyczyn tego nie robią, nawet wtedy, gdy dostają konkretne oferty zatrudnienia. Frustracja spowodowana brakiem pracy i odczuciem bycia niepotrzebnym w społeczeństwie sprzyja nadużywaniu przez nich alkoholu, przemocy w rodzinach i powiększaniu się ubóstwa. Wpłaty rodzinom tzw. „500+” na dzieci poprawiło sytuację materialną wielu rodzin, ale część kobiet zrezygnowała z tego powodu z pracy i aktywności zawodowej.

3. Dostępność napojów alkoholowych

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie gminy, na koniec 2022 roku – 18, w tym:

- 1) sklepów – 16,
- 2) zakładów gastronomicznych – 2.

Ustalona Uchwałą Rady Gminy Czermin nr XXXVI/218/2018 maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Czermin wynosi:

- 1) o zawartości **do 4,5% alkoholu oraz piwo – 25 zezwoleń**, w tym na sprzedaż tychże napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia:
 - a. w miejscu sprzedaży – 5 zezwoleń,
 - b. poza miejscem sprzedaży – 20 zezwoleń,
- 2) o zawartości **powyżej 4,5% do 18% alkoholu, z wyjątkiem piwa – 25 zezwoleń**, w tym na sprzedaż tychże napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia:
 - a. w miejscu sprzedaży – 5 zezwoleń,
 - b. poza miejscem sprzedaży – 20 zezwoleń,
- 3) o zawartości **powyżej 18% alkoholu – 25 zezwoleń**, w tym na sprzedaż tychże napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia:
 - a. w miejscu sprzedaży – 5 zezwoleń,
 - b. poza miejscem sprzedaży – 20 zezwoleń.

W 14 sklepach sprzedawane są wszystkie rodzaje alkoholu (piwo, wino, wódka), a w 2 sklepach tylko piwo. Jeden zakład gastronomiczny prowadzi sprzedaż i podawanie wszystkich rodzajów alkoholi, drugi prowadzi sprzedaż i podawanie tylko piwa. Z 18 placówek ze sprzedażą napojów alkoholowych 4 należy do Gminnej Spółdzielni „SCh” w Czerminie, a 14 pozostałych do prywatnych przedsiębiorców, w tym 3 spoza naszej gminy.

Liczba punktów sprzedaży w poszczególnych wsiach gminy na koniec roku 2022 kształtowała się następująco:

- 1) Breń Osuchowski – 1,
- 2) Czermin – 6 (w tym 1 gastronomia),
- 3) Dąbrówka Osuch. – 0,
- 4) Łysaków – 2,
- 5) Otałęż – 3 (w tym 1 gastronomia),

6) Szafranów	–	0,
7) Trzciana	–	4,
8) Wola Otałęska	–	1,
9) Ziempiów	–	1.

Na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypada średnio **321** pełnoletnich mieszkańców.

4. **Wielkość sprzedaży napojów alkoholowych** w placówkach na terenie naszej gminy w **2021 r.** wyniosła łącznie: **2 639 768,94 zł** (w stosunku do roku 2020 jest to kwota mniejsza o 101 574,10 zł), w tym:

1) piwo	–	1 236 469,79 zł (o 91 674,07 zł mniej niż w 2020 r.),
2) wino	–	202 157,32 zł (o 8 943,53 zł więcej niż w 2020 r.),
3) wódka	–	1 219 985,39 zł (o 18 843,56 zł mniej niż w 2020 r.),

z tego na jednego pełnoletniego mieszkańca gminy przypada rocznie około 457,50 zł, natomiast miesięcznie to ok. 38,12 zł.

5. **Stan ładu i bezpieczeństwa na terenie gminy** – zjawiska związane z problemami uzależnień od alkoholu, środków psychoaktywnych oraz behawioralnych

Problemy związane z nadużywaniem alkoholu przez mieszkańców gminy wciąż są obecne. Alkohol nadużywają zarówno mężczyźni jak i kobiety. Zdarzają się przypadki spożywania alkoholu przez nieletnich. Nadużywanie alkoholu destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, rodzi poważne problemy i jest przyczyną cierpień całej rodziny. Dzieci w rodzinach z problemem alkoholowym żyją w stanie chronicznego napięcia i stresu, co związane jest z niezaspokajaniem ich podstawowych potrzeb przez rodziców i powoduje u nich określone zaburzenia emocjonalne i psychiczne. Stanowi to duże zagrożenie dla ich zdrowia psychicznego i fizycznego. Dziecko cierpi z powodu zachowania rodziców nawet wtedy, gdy to zachowanie nie jest w nie bezpośrednio wymierzone. Powtarzanie i siła takich doświadczeń powodują, że ich ślady utrwala się w psychice dziecka i zaczynają tworzyć sztywne tendencje do przeżywania przykrych emocji, zagrażającego interpretowania rzeczywistości i mogą prowadzić do destrukcyjnych sposobów radzenia sobie w sytuacjach stresowych.

Pomocą społeczną, w związku z nadużywaniem alkoholu, objętych jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej 7 rodzin, w których łącznie żyje 15 osób. Do Zespołu Interdyscyplinarnego przy GOPS wpłynęło 8 tzw. „Niebieskich Kart” o przemocy w rodzinach. Karty te związane były z nadużywaniem alkoholu przez sprawców przemocy, z czego można wywnioskować, że przemoc w rodzinach występuje szczególnie tam, gdzie nadużywa się alkoholu. W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego prowadzone były rozmowy o możliwości podjęcia dobrowolnego leczenia odwykowego. Na terenie naszej gminy nie ma widocznego zjawisko handlu czy spożywanie narkotyków, ale z informacji otrzymywanych od Policji wynika, że takie przypadki się zdarzają. W szkołach prowadzonych przez gminę nie stwierdzono

zjawiska występowania czy zażywania narkotyków oraz picia alkoholu przez uczniów. Zdarzają się tam natomiast przypadki palenia papierosów oraz częstego picia napojów energetyzujących. Zdarzają się również zachowania agresywne w grupach rówieśniczych.

Jak wynika z przeprowadzanych (co dwa lata) przez NASK² – Państwowy Instytut Badawczy badań pn. „Nastolatki 3.0”, coraz częściej mamy do czynienia ze zjawiskiem uzależnień behawioralnych związanych z korzystaniem przez młodzież z Internetu. Od pierwszej edycji badania (w roku 2014) obserwowany jest stały wzrost liczby godzin przeznaczanych przez młodzież na korzystanie z Internetu. W 2020 roku nastolatki spędzały w sieci średnio 4 godziny i 50 minut dziennie. W dni wolne od zajęć szkolnych czas ten wydłużał się średnio do 6 godzin i 10 minut. Blisko co dziesiąty (11,5%) nastolatek był aktywny w sieci ponad 8 godzin dziennie, a co piąty (21,3%) spędzał tyle czasu przed monitorem w dni wolne od edukacji. Co szósty nastolatek (16,9%) intensywnie korzystał z Internetu w godzinach nocnych (po godzinie 22⁰⁰). Rodzice nie doszacowują czasu, jaki ich dzieci spędzają w Internecie, oraz nie kontrolują korzystania z sieci w godzinach nocnych. Z odpowiedzi dorosłych respondentów wynika, że wspólny czas spędzany z dziećmi w gospodarstwie domowym nie jest przeznaczany przez opiekunów na budowanie relacji. Co trzeci młody respondent deklaruje, że aby móc więcej czasu spędzić online, jest gotowy zrezygnować z udziału w nabożeństwie (30,6%), a co piąty z uczenia się (23,2%). Co piąty nastolatek przyznaje, że doświadczył przemocy w Internecie. Najczęstszymi jej przejawami są: wyzywanie (29,7%), ośmieszanie (22,8%) czy poniżanie (22%). Analiza ze względu na wiek pokazuje, że w ciągu kilku lat (pomiędzy 11-12 a 16-17 rokiem życia następuje lawinowy przyrost doświadczeń związanych z pornografią internetową (11,6% – szkoła podstawowa; 45,8% – szkoła średnia). Z deklaracji chłopców ze szkół średnich wnioskować można, że częstość oglądania treści pornograficznych jest znacznie wyższa. Na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest to zachowanie powszechne, akceptowalne i społecznie obserwowalne (nieukrywane).

W październiku 2022 roku NASK-PIB opublikował raport z ogólnopolskich badań poświęconych diagnozie konsumpcji treści o charakterze pornograficznym wśród dzieci i młodzieży, pt. „Nastolatki wobec pornografii cyfrowej. Trajektorie użytkowania – 2022 r.”. Raport ten jest ilościową diagnozą aktualnej skali konsumpcji treści o charakterze pornograficznym wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Rozwój technologii cyfrowych, w tym Internetu mobilnego, wpłynął na powstanie wielu zjawisk społecznych, a także ułatwił dzieciom i młodzieży kontakt z treściami pornograficznymi. Internet umożliwił natychmiastowy dostęp do szerokiej gamy materiałów pornograficznych, które dziecko może oglądać w dowolnym miejscu, nawet w zaciszu swojego pokoju, bez wiedzy rodziców – czytamy we wstępie do

² NASK – Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa. Polem aktywności NASK są działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa Internetu. Prowadzi również działalność badawczo-rozwojową w zakresie opracowywania rozwiązań zwiększających efektywność, niezawodność i bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych oraz innych złożonych systemów sieciowych.

niniejszego raportu. Badania sugerują, że dzieci korzystające z pornografii, szczególnie tej znalezionej w Internecie, mają niższy stopień integracji społecznej i wyższy poziom zachowań niepożądanych. Obserwuje się też u nich częstsze występowanie objawów depresyjnych oraz zmniejszoną więź emocjonalną z opiekunami. W wielu badaniach oglądanie pornografii wiązane jest także z różnymi formami przemocy, agresji i nękania.

Uzależnienia behawioralne często mylone są z pasją i zaangażowaniem. Na czym polega Główna różnica między tymi zjawiskami? Osoba uzależniona doświadcza cierpienia, gdy nie może wykonywać swojej aktywności, jest rozdarta między wymaganiami najbliższych a ogromnym pragnieniem kontynuowania danej czynności. Zachowanie, które jest pasją, wzbogaca człowieka, ułatwia mu funkcjonowanie w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Zachowanie, które uzależnia, powoduje wycofanie jednostki z ról społecznych, ogranicza jej aktywność w wielu obszarach, staje się źródłem konfliktów oraz problemów osobistych i zawodowych.

6. Stan zasobów pozwalających na prowadzenie działań profilaktycznych

- 1) na terenie gminy brak jest placówek leczenia odwykowego,
- 2) na terenie gminy nie ma grup samopomocowych,
- 3) Gmina Czermin co roku zawiera umowę z NZOZ Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu dotyczącą realizacji zadań w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień,
- 4) w Urzędzie Gminy Czermin funkcjonuje Punkt informacyjno – konsultacyjny (w poniedziałki, w godz. od 13⁰⁰ do 16⁰⁰ potrzebującym udziela porad radca prawny),
- 5) we wszystkich wsiach są świetlice środowiskowe lub kluby młodzieżowe, które co roku są doposażane w potrzebny sprzęt ze środków przeznaczonych na profilaktykę uzależnień,
- 6) każda szkoła co roku opracowuje własny program profilaktyki,
- 7) do działań na rzecz organizacji wolnego czasu dla dzieci i młodzieży włączyły się parafie z terenu gminy,
- 8) działania na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień prowadzą stowarzyszenia kobiet i koła gospodyń wiejskich z terenu gminy,
- 9) rodziny dotknięte problemami alkoholowymi objęte są pomocą przez GOPS w Czerminie,
- 10) działania w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych prowadzą policjanci z Rewiru Dzielnicowych w Czerminie,
- 11) nawiązano współpracę w zakresie leczenia odwykowego z Ośrodkiem Zdrowia w Czerminie,
- 12) w gminie funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny, który rozpatruje problemy związane z przemocą w rodzinach.

**GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII NA ROK 2023 – PRELIMINARZ WYDATKÓW**

Lp.	Zadania	Podmiot realizujący	Przewidywany efekt działania	Koszt realizacji
1.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków	NZOZ Ośrodek Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Mielcu (na podstawie zawartej umowy)	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby osób leczących się z uzależnienia, - pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom, - udzielanie wsparcia dla rodzin z problemem alkoholowym, - pomoc współuzależnionym, 	7 200 zł
2.	Udzielenie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą	GOPS, Punkt informacyjno-konsultacyjny, Policja	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc ofiarom przemocy spowodowanej nadużywaniem alkoholu, - zmniejszenie szkód społecznych wynikających z nadużywania alkoholu, 	-
3.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży. Programy szkolne Prowadzenia i utrzymanie świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych	GOK, GBP Szkoły, Wójt Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - prewencja alkoholowa, - edukacja społeczna, - zapobieganie wczesnym kontaktom młodzieży z alkoholem i narkotykami, - stworzenie młodzieży miejsc do alternatywnego spędzania wolnego czasu, 	15 000 zł 13 800 zł
4.	Upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych poprzez zakup, publikowanie i przekazywanie materiałów informacyjno - edukacyjnych oraz prowadzenie szkoleń i kampanii społecznych w tym zakresie	GKRPA, Szkoły, GOK, GBP, Pełnomocnik Wójta ds. koordynacji realizacji Programu	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości mieszkańców, głównie dzieci i młodzieży, dotyczącej różnego rodzaju uzależnień behawioralnych oraz możliwych skutków tych uzależnień, 	4 000 zł
5.	Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii	Wójt Gminy poprzez Pełnomocnika	<ul style="list-style-type: none"> - kształtowanie postaw sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z używaniem alkoholu, - umacnianie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu, - kształtowanie wzorców zdrowego stylu życia i spędzenia wolnego czasu, 	10 000 zł

Lp.	Zadania	Podmiot realizujący	Przewidywany efekt działania	Koszt realizacji
6.	Wyposażenie świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych w sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć profilaktycznych oraz innych zajęć mających na celu zagospodarowanie czasu wolnego osobom zagrożonym uzależnieniami	Wójt Gminy poprzez Pełnomocnika	- świetlice środowiskowe i kluby młodzieżowe wyposażone są w niezbędny sprzęt oraz środki do prowadzenia zajęć dla osób z grupy podwyższonego ryzyka uzależnień,	5 000 zł
7.	Poprawa stanu technicznego obiektów, w których odbywają się zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień i zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom tych zajęć	Wójt Gminy poprzez Pełnomocnika	- stan budynków oraz otoczenia wokół nich zapewnia bezpieczeństwo wszystkim uczestnikom zajęć,	5 000 zł
8.	Interwencja kryzysowa w chorobie alkoholowej czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu wynagrodzenie dla członków Komisji za przeprowadzenie czynności zmierzających do orzeczenia wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu (co najmniej 3 czynności potwierdzone notatkami) - 100 zł - brutto	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Punkt informacyjno-konsultacyjny	- motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego, - zwiększenie liczby osób leczących się z uzależnienia, - dostarczenie potrzebującym wszelkich informacji w sprawie leczenia i praw w tym zakresie,	1 000 zł (na badanie przez biegłego osób kierowanych na badania w zakresie uzależnienia, zakup literatury z zakresu profilaktyki)
9.	Kontrola przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowym - wynagrodzenie dla członków Komisji za przeprowadzenie kontroli w punktach sprzedaży napojów alkoholowych (co najmniej 3 kontrole potwierdzone protokołami kontroli) - 100 zł - brutto - wynagrodzenie dla członków Komisji za udział w posiedzeniu i szkoleniach dla członków Komisji - 100 zł - brutto	Wójt Gminy Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	- przestrzeganie prawa przez podmioty prowadzące sprzedaż napojów alkoholowych, - ograniczenie dostępności zakupu napojów alkoholowych przez nieletnich i nietrzeźwych, - poprawa bezpieczeństwa publicznego, - zwiększenie efektywności kontroli placówek handlowych,	5 000 zł (łącznie utrzymanie GKRPA)
10.	Szkolenia, materiały i pomoce do realizacji Programu	Pełnomocnik Wójta ds. koordynacji realizacji Programu		3 000 zł

Łącznie środki na realizację Programu

69 000 zł

w tym:

- rozwiązywanie problemów alkoholowych	64 000 zł
- rozwiązywanie problemów narkomanii	1 000 zł
- upowszechnianie wiedzy o uzależnieniach behawioralnych	4 000 zł

opracował: Bogusław Peret